

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ І ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан І фармацевтичного факультету
доцент Кремзер О.А.
25 листопада 2021 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИРОЩУВАННЯ ЛІКАСЬКИХ РОСЛИН

Підготовки магістра фармації
галузь знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальність 226 «Фармація, промислова фармація»
кваліфікації професійної «Фармацевт»

РОЗГЛЯНУТО на засіданні Студентської ради Протокол № 07/11 від 25 листопада 2021 р	РОЗГЛЯНУТО на засіданні спільної Вченої Ради фармацевтичних факультетів Протокол №4 Від 23 листопада 2021 р
--	--

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Курс за вибором: <i>«Вирощування лікарських рослин»</i>
Викладач(-і)	доц.Корнієвський Ю.І. доц.Корнієвська В.Г. ст.викл.Мазулін Г.В. ст.викл.Панченко С.В.
Контактний телефон і E-mail викладачів	-0(67) 772 9617 - kornievsk@gmail.com -0(67) 750 1952 – kornievsk@gmail.com -0(99) 290 8670 – g.v.mazulyn@gmail.com -0(96) 834 7193 – sns63@ukr.net
Формат дисципліни	Денна
Обсяг дисципліни	60 годин - 2 кредитів ЄКТС
Посилання на сайт	www.botanica.zsmu.zp.ua
Консультації	Онлайн курс з предмету: курсу за вибором <i>“Вирощування лікарських рослин”</i> , електронно-методичний комплекс <i>“Вирощування лікарських рослин”</i> , підготовка до складання ЄДКІ Етап I (<i>“Крок 1 - Фармація”</i>).
Мова(и) викладання	Українська
2. Анотація до курсу	
Курсу за вибором - <i>«Вирощування лікарських рослин»</i> є додатковою учбовою дисципліною при вивченні базового курсу <i>«Фармацевтична ботаніка»</i>, для здобувачів вищої освіти. Курс мотивований на закріплення теоретичних знань і практичних вмінь, інтегрованих з фармакогнозією. Формує професійні навички з практики вирощування та культивування лікарських рослин; вдосконалює знання з таких розділів ботаніки як морфологія, систематика з елементами екології, ценології та географії рослин; вчить впізнавати та визначати лікарські рослини різних фітоценозів за видовими ознаками, оцінювати їх розповсюдженість, місцезростання, спостерігати за їх розвитком, виявляти в природі; виділяти макроскопічні діагностичні ознаки рослинних органів з метою встановлення тотожності лікарської рослинної сировини; з'ясовує взаємозв'язок і взаємовплив рослин і зовнішнього середовища; прищеплює навички розмноження рослин та догляду за ними; привчає до раціонального використання лікарських рослин та дбайливого відношення до рослинного світу.	
3. Мета навчальної дисципліни	

Вивчення дисципліни курсу за вибором «Вирощування лікарських рослин» є забезпечення фундаментальної підготовки з визначення біологічних особливостей лікарських рослин та агротехніки їх вирощування а також формування уявлень про практичне використання сучасних наукових досягнень у фармації, а також:

- знайомство з природними і штучними фітоценозами, лікарськими рослинами;
- спостереження деяких екологічних пристосувань, біологічних явищ рослинних організмів у динаміці;
- надання морфолого-екологічного опису визначеної рослини;
- розпізнавання отруйних, харчових, ефіроолійних рослин, бур'янів;
- знайомство з рослинами, що культивуються у відкритому і закритому ґрунті, правилами догляду за ними;
- ознайомлення з правилами проведення збору рослин для їх подальшої гербаризації;
- знайомство з особливостями заготівлі ЛРС;
- збирання, оброблення та збереження рослинного матеріалу для забезпечення навчальної й дослідницької роботи;
- розвиток вміння формулювати й обґрунтовувати висновки щодо біологічного стану рослин, їх життєвої форми, віку, залежності будови і складу БАР від фенофаз, місць і умов існування;
- усвідомлення значення рослин у природі, медицині, фармації, господарстві тощо.
- знайомство з лікарськими рослинами Червоної книг України, придбання навичок з охорони, раціонального використання та поновлення ресурсів лікарських рослин.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє курс за вибором «Вирощування лікарських рослин» і які пов'язані з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованими у термінах результатів навчання у Стандарті.

Згідно з вимогами стандарту дисципліни курс за вибором «Вирощування лікарських рослин» забезпечує набуття здобувачами вищої освіти компетентностей:

- інтегральна:

Здатність особи володіти та застосовувати знання, вміння, практичні навички, професійні, світоглядні, морально-етичні, громадські якості (компетентності), набуті за результатом навчання при вивченні курсу за вибором «Вирощування лікарських рослин», у подальшому навчанні та виконанні своїх професійних обов'язків.

- загальні:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ 3. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

КЗ 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим.

КЗ 8. Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так і письмово, здатність спілкуватися другою мовою.

КЗ 9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

КЗ 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ 12. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

- спеціальні (фахові, предметні):

КФ 5. Обґрунтовувати шляхи вирішення проблеми збереження та охорони дикорослих лікарських рослин.

Результати навчання для дисципліни.

знати:

- основні види лікарських рослин;
- ботанічну характеристику і біологічні особливості лікарських рослин;
- специфічні агротехнічні прийоми вирощування лікарських рослин;
- методи захисту лікарських рослин від бур'янів, шкідників і хвороб;
- правила раціонального природокористування;
- рідкісні та ендемічні види місцевої флори;
- отруйні рослини місцевої флори;
- технологію заготівлі лікарської рослинної сировини.
- ресурси лікарських рослин і географічне розміщення видів, їх екологічну і фітоценотичну приналежність;
- використання лікарських рослинних засобів в медицині і фармації;
- технологію збору, сушіння і зберігання лікарської рослинної сировини.

володіти:

- оволодіти навичками складання технологічних карт;
- вирощування окремих видів лікарських рослин;
- проведення науково-дослідницької роботи;
- заготівлі лікарської рослинної сировини відповідно до правових засад раціонального використання природних ресурсів;
- оцінки якості лікарської сировини найпростішими методами;
- проведення заходів з оздоровлення довкілля та збереження біорізноманіття;
- навичками обробки ґрунту;
- навичками передпосівної обробки насіння;
- навичками догляду за посівами;
- навичками збору і зберігання лікарської сировини;
- демонструвати здатність і готовність застосовувати отримані знання уміння і навички в професійній діяльності.

По закінченню навчального курсу за вибором «*Вирощування лікарських рослин*» студент повинен знати та вміти:

- працювати з визначниками місцевої флори;
- працювати з гербарним і колекційним матеріалами;
- класифікувати лікарські рослини;
- проводити морфологічний опис рослин;
- складати календар збору лікарських рослин відповідно до умов регіону;
- визначати запаси окремих видів лікарських рослин;
- відрізняти лікарські рослини на вигляд;
- проводити морфологічне визначення лікарської рослинної сировини;

- самостійно розробляти агротехнічні прийоми культивування лікарських рослин;
- самостійно організовувати заготівлю дикорослих видів;
- виготовляти гербарії лікарських рослин та заготовлювати лікарську сировину;
- застосовувати в професійній діяльності знання, уміння, навички отримані в результаті засвоєння дисципліни.
- володіти методами і прийомами роботи з гербаризованими і живими рослинами, використовувати їх при складанні морфологічної характеристики; використовувати отримані знання при складанні ЄДКІ Етап I «Крок-I. Фармація».

5. Організація навчання курсу

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва) Спеціальність <u>226 «Фармація, промислова фармація»</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором) <i>денна форма навчання, заочна форма навчання</i>	
Змістових розділів – 2	Професійна кваліфікація « <u>Провізор</u> »	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання - <u>реферат</u> (назва)		2-й	
Загальна кількість годин - 60		Семестр	
		4-й	
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		10	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Самостійна робота	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи 4		30 год.	
		Вид контролю: підсумковий тестовий контроль, контроль практичних навичок.	

5.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться – 60 годин 2 кредити ЄКТС.

5. 2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин			
		усього	у тому числі		
			л	пр	ср
1		2	3	4	5
	Мета, завдання практики, методики досліджень. Штучні рослинні угруповання.				
Тема 1. Предмет і завдання дисципліни. Лікарські рослини, їх класифікація та морфологічний опис. Лікарські рослини, що культивуються в Україні. Поняття про лікарську рослинну сировину.		9	1	2	6
Тема 2. Основи ґрунтознавства. Ґрунтоутворення. Склад ґрунту. Типи ґрунтів та їх характеристика. Родючість ґрунту.		6	-	-	6
Тема 3. Розмноження лікарських рослин: насінне та вегетативне розмноження. Збір і зберігання посівного матеріалу		10	1	2	6
Тема 4. Основи фізіології рослин. Мінеральне та органічне живлення рослин і його вплив на життєдіяльність рослин		9	2	2	6
Підсумковий контроль		2	2	-	
Разом		36	6	6	24
Тема 5. Агротехнічні основи вирощування лікарських рослин, поняття про сівозміни. Заготівля лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.		13	1	2	10
Тема 6. Технології вирощування лікарських рослин, які введенні в культуру на території України.		9	1	2	6
Підсумковий контроль		2	2	-	-
Разом		24	4	4	16
Всього		60	10	10	40

5. 3. Теми лекцій

№ п/п	Назва теми (екскурсії)	Кількість год.
1.	Предмет і завдання дисципліни. Лікарські рослини, їх класифікація та морфологічний опис. Лікарські рослини, що	1

	культивуються в Україні. Поняття про лікарську рослинну сировину	
2.	Розмноження лікарських рослин: насінне та вегетативне розмноження. Збір і зберігання посівного матеріалу	1
3.	Основи фізіології рослин. Мінеральне та органічне живлення рослин і його вплив на життєдіяльність рослин	2
4.	Агротехнічні основи вирощування лікарських рослин, поняття про сівозміни. Заготівля лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.	2
5	Технології вирощування лікарських рослин, які введені в культуру на території України.	2
10.	Підсумковий контроль.	2
Всього		10

5.4. Семінарські заняття не передбачені навчальним планом.

5.5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми (екскурсії)	Кількість год.
1.	Предмет і завдання дисципліни. Лікарські рослини, їх класифікація та морфологічний опис. Лікарські рослини, що культивуються в Україні. Поняття про лікарську рослинну сировину	2
2.	Розмноження лікарських рослин: насінне та вегетативне розмноження. Збір і зберігання посівного матеріалу	2
3.	Основи фізіології рослин. Мінеральне та органічне живлення рослин і його вплив на життєдіяльність рослин	2
4.	Агротехнічні основи вирощування лікарських рослин, поняття про сівозміни. Заготівля лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.	2
5	Технології вирощування лікарських рослин, які введені в культуру на території України.	2
Всього		10

5.6. Лабораторні заняття не передбачені навчальним планом.

5.7. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми (екскурсії)	Кількість год.
1.	Предмет і завдання дисципліни. Лікарські рослини, їх класифікація та морфологічний опис. Лікарські рослини, що культивуються в Україні. Поняття про лікарську рослинну сировину	6
2.	Основи ґрунтознавства. Ґрунтоутворення. Склад ґрунту. Типи ґрунтів та їх характеристика. Родючість ґрунту.	6

3.	Розмноження лікарських рослин: насіневе та вегетативне розмноження. Збір і зберігання посівного матеріалу	6
4.	Основи фізіології рослин. Мінеральне та органічне живлення рослин і його вплив на життєдіяльність рослин	6
5	Агротехнічні основи вирощування лікарських рослин, поняття про сівозміни. Заготівля лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.	10
6.	Технології вирощування лікарських рослин, які введенні в культуру на території України.	6
Всього		40

6. Індивідуальні завдання

Зміст і форми самостійної роботи студентів розробляються (або вибираються та адаптуються) закладами вищої освіти відповідно до цілей і завдань підготовки фахівців.

Індивідуальні завдання полягають у призначенні студентам виконання окремих ОНЛАЙН курсів з курсу фармацевтична ботаніка, розміщених на сайті університету.

7. Завдання для самостійної роботи

1. З'ясувати мету та завдання дисципліни – курс за вибором “*Вирощування лікарських рослин*”, її зв'язок з професійно орієнтованими та іншими дисциплінами; .
2. Усвідомити критерії класифікації рослин за різними ознаками (господарським призначенням, систематичним положенням, екологічними умовами, життєвою формою, наявністю певних груп БАР, терапевтичною дією тощо).
3. Усвідомити основи ґрунтознавства. Ґрунтоутворення. Склад ґрунту. Типи ґрунтів та їх характеристика. Родючість ґрунту.
4. Проаналізувати рослинні ресурси України.
5. Засвоїти біотичні і абіотичні екологічні фактори, ознаки, на основі яких рослини відносять до певних екологічних групи.
6. Засвоїти ознаки і характеристику рослинних угруповань, різних типів ареалів.
7. Встановити зв'язок морфологічних змін тіла рослини з фенологічними фазами розвитку.
8. Познайомитися з класифікацією культурних рослин, агроценозами та їх лікарськими рослинами.
9. Познайомитися з різними формами розмноження рослин, засвоїти основні способи розмноження лікарських рослин.
10. Познайомитися з основами на основними агрономічними прийомами розмноження лікарських рослин: насіневе та вегетативне розмноження. Особливостями збору і зберігання посівного матеріалу
11. Познайомитися з основи фізіології рослин, мінеральним та органічним живленням рослин, його впливом на життєдіяльність рослин
12. Познайомитися з агротехнічними основи вирощування лікарських рослин та поняття про сівозміни. Заготівлю лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.
13. Проаналізувати оптимальні способи їх розмноження та прийоми догляду.

14. Познайомитися з Технологією вирощування лікарських рослин, які введенні в культуру на території України.
15. Оцінити ресурси лікарських рослин в Україні, використання їх як джерел певних груп БАР.
16. Познайомитися з заходами з охорони рослинного світу, збереженням видового біорізноманіття, раціональною експлуатацією та поновленням запасів лікарських рослин.

8. Методи навчання

У ході викладання дисципліни використовуються такі методи навчання:

- **словесні:** інструктаж, розповідь, екскурсія, пояснення, бесіда, дискусія, робота з книгою, Інтернет;
- **наочні:** демонстрація природних об'єктів, гербарних зразків з морфології вегетативних і генеративних органів, лікарських рослин, колекцій свіжого, фіксованого або сухого рослинного матеріалу, ЛРС, відео- та аудіо матеріали;
- **практичні:** екскурсійні нотатки, польові опити, практична робота, яка передбачає дослідження макроструктури рослинних об'єктів, визначення рослин, робота з гербарним матеріалом і рослинною сировиною, оформлення щоденників практики.

Методи навчання передбачають:

- а) практичні заняття,
- б) самостійна робота студентів,
- в) консультації.

Практичні заняття передбачають:

- Вивчення лікарських рослин, що культивуються в Україні. Визначення поняття про лікарську рослинну сировину;
- Вивчення особливостей розмноження лікарських рослин: насінне та вегетативне розмноження. Поняття про збір та зберігання посівного матеріалу;
- Вивчення основ фізіології рослин. Поняття про мінеральне та органічне живлення рослин і його вплив на життєдіяльність рослин за визначником належності рослин до певних систематичних категорій;
- Основи агротехніки з вирощування лікарських рослин, поняття про сівозміни. Поняття про заготівлю лікарської рослинної сировини та терміни її зберігання.
- Основні технологічні прийоми вирощування лікарських рослин, які введенні в культуру на території України;

9. Система оцінювання

Загальна система
оцінювання
курсу

Оцінювання – це заключний етап навчальної діяльності студента,
спрямований на визначення успішності навчання. Оцінка знань студентів здійснюється за 200 бальною шкалою.

Методи контролю: поточний контроль; підсумковий контроль; іспит. Рейтинговий контроль знань, (усне, фронтальне), письмове опитування, стандартизований контроль (тестування), знання

гербарійного мінімуму, латинських назв лікарських рослин.

При оцінюванні враховується виконання завдань з тем самостійної роботи та тестування (онлайн-курси).

Середнє арифметичне	Бали	Середнє арифметичне	Бали
оцінка за 5б шкалою	ECT8	оцінка за 5б шкалою	ECT8
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66

	4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
	4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
	4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
	4,05-4,08	87	3,05.3,08	62
	4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
			3,0	60
	Індивідуальна робота студентів оцінюється за кожен вид роботи з урахуванням якості її виконання. Максимальна кількість балів, яка може додаватися до кількості балів поточної успішності не може перевищувати 10 балів, конкретна кількість балів за індивідуальну роботу визначається відповідною предметною методичною комісією і залежить від рівня, на якому вона виконана (кафедральний, університетський, міжуніверситетський або республіканський). Оцінка з дисципліни виставляється лише студентам, яким зараховані всі теми з дисципліни. Кількість балів, яку студент набрав з дисципліни, складається з середньої арифметичної кількості балів з розділів: «Анатомія рослин», «Систематика рослин».			
Практичні заняття	Практичні роботи вимагають від студентів дотримання правил та техніки безпеки, які вказані в методичних рекомендаціях. При оцінюванні практичних робіт враховується: рівень теоретичної підготовки, виконання практичних завдань, самостійність й акуратність виконання та оформлення роботи, результати тестування, в тому числі тестів бази “Крок І Фармація” та тестів англійською мовою.			
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускаються студенти, які не мають заборгованості (пропусків та незадовільних оцінок) з усіх передбачених програмою лекційних і практичних занять.			
Підсумковий контроль (іспит)	Оцінювання підсумкового контролю складається : з тестування (80 тестів бази “Крок І Фармація”)- 20 балів; тестування (30 тестів - англійська мова за професійним спрямуванням) - 15 балів; усна співбесіда з теоретичних питань – 10 балів; знання латинських назв підкласів, родин, видів лікарських рослин -15 балів ; складання гербарійного мінімуму – 20 балів. Максимальна кількість балів, які може набрати студент при успішному складанні підсумкового контролю, становить 80 балів.			

10. Політика курсу

Організація навчального процесу направлена на засвоєння теоретичних знань та практичних навичок, результатом засвоєння знань є успішне складання Єдиного державного кваліфікаційного іспиту “ЄДКІ Етап І”(“Крок І Фармація”) та завдань з англійської мови за професійним спрямуванням; використання отриманих знань при вивченні фармакогнозії.

При оцінюванні враховується виконання онлайн - курсу за вибором *“Вирощування лікарських рослин”*.

Студентам не бажано: пропускати та запізнюватися на практичні заняття та лекції; користуватись мобільними телефонами чи іншими гаджетами під час заняття (крім тестування на сайті www.botanica.zsmu.zp.ua).

11. Рекомендована література

Базова

1. Лікарські рослини: технологія вирощування та використання: підручник для студентів ВНЗ, які навчаються за освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку підготовки "Агрономія" та "Ветеринарна медицина" / В. Г. Біленко [та ін.]; за ред. Б. Є. Якубенка; Національний університет біоресурсів і природокористування України. - Житомир: Рута, 2015. 600 с.
2. Фармацевтичне ресурсознавство з основами інтродукції рослин: навчальний посібник для інтернів вищ. мед. та фармац. навч.закл. III - IV рівні акредитації/ О.В.Мазулін, О.Ю. Коновалова, Г.П. Смайловська [та ін.].- Вид.3-тє, доопрац. і доп.- Запоріжжя:ЗДМУ,2017.-208с.
3. Сербін, А. Г. Фармацевтична ботаніка : підруч. / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра,Т.О. Слободянюк; за ред. Л. М. Сірої. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2015. – 488 с.

Допоміжна

1. Біленко В.Г. Вирощування лікарських рослин та використання їх у медичній ветеринарній практиці. Довідник. – К.: Арістей, 2004. – 304 с.
2. Валеріана лікарська : монографія / Ю. І. Корнієвський, В. Г. Корнієвська, С. В. Панченко, Н. Ю. Богуславська. – Запоріжжя : вид-во ЗДМУ, 2014. 501с.
3. Зелена аптека : навчальний посібник / Ю. І. Корнієвський, О. І. Панасенко, В. Г. Корнієвська [та ін.]. – Запоріжжя : вид-во ЗДМУ, 2012. – 642 с.
4. Зузук Б.М. Ресурсознавство лікарських рослин: посібник для студентів форм. Факультетів /Б.М.Зузук, Л.Б.Зузук – Вид.2-ге, стер. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 144 с.: іл.
5. Климчук О.В., Поліщук І.С., Мазур В.А. Лікарські рослини. Технологія вирощування. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – 188 с.

6. Лікарські рослини в ендокринології. Укладачі: Павлович Л.Б., Пашковська Н.В., Масляно В.А., Білоус І.І. – Чернівці, 2016 р. – 196 с.
7. Лікарські рослини: енциклопедичний довідник / під ред. А. М. Гродзінського. – К.: УРЕ, 1990. – 544 с.
8. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. – Київ: Альтерпрес, 2012. – 148 с.
9. Порада О.А. Методика формування та ведення колекцій лікарських рослин/ УААН. Дослідна станція лікарських рослин Інституту агроекології. — Березоточча: [б.в.] – 2007. – 50 с.
10. Сметанюк О.І., Захарчук О.І. Лікарські рослини Буковини: екологічні, фармакогностичні та медичні аспекти. – Чернівці, 2016. – 212 с. іл.
11. Червона книга України. Рослинний світ. / Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 912 с.
12. Фармацевтична ботаніка. Навчально-польова практика. /Ю. І. Корнієвський, В. Г. Корнієвська, П. Ю. Шкроботько - Запоріжжя. Вид-во ЗДМУ, 2013.- 122 с.
13. Фітотоксикологія : навч. посіб з фармацевтичної ботаніки для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності «Фармація» та «Технологія парфумерно-косметичних засобів» / Ю. І. Корнієвський, В. Г. Корнієвська. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2013. – 178 с.
14. Фітокосметологія: навч. посібник / Ю.І.Корнієвський, В.Г. Корнієвська, С.В. Панченко, Н.Ю.Богуславська –Запоріжжя, вид-во ЗДМУ, 2016.-383 с.

Інформаційні ресурси

- Сайт МОЗ України – <http://www.moz.gov.ua>
 - Сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я – <http://www.who.int/en/>
 - Сайт Державної наукової медичної бібліотеки України
<http://www.library.gov.ua/>
 - Сайт Державного підприємства "Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів" phukr@phukr.kharkov.ua
1. Фармацевтична ботаніка : підруч. з гіперпосиланнями [Електронний ресурс] / А. Г. Сербін, Л. М. Сіра, Т. О. Слободянюк, М. А. Кулагіна. – Електрон. текстові, граф. дані, формат PDF (555 Мб). – Х.: НФаУ, 2012. – 1 електр. опт. диск (CD-ROM); кол. сист. вимоги: ПК 486 та вище; 8 Мб ОЗУ; Win 98 і вище; SVGA 32768 та більше кол.; 640x480; 4x CD-ROM дисковод. – Диск у контейнері 18x13 см.
 1. Сайт ЗДМУ: www.zsmu.edu.ua
 2. Сторінка бібліотеки на сайті ЗДМУ: [www](http://www.zsmu.edu.ua)

3. Фармацевтична ботаніка./ *Ю,І.Корнієвський, В.Г.Корнієвська, Г,В.Мазулін.* - Електронний навчально-методичний комплекс для студентів II курсу ВНМЗ освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» галузь знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 226 «Фармація». *Затверджено та рекомендовано для використання в освітньому процесі ЦМР ЗДМУ протокол №2 від 30 листопада 2017 р*

